

11.3.2025

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Asia: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Viite: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=ace05d59-c8e0-41c3-acbb-1c87e4cd1a23>

1 Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016 vp; ”hankintalaki”) muutosesitys perustuu pääministeri Orpon hallitusohjelmakirjauksiin. Hallitusohjelman tavoitteina julkisten hankintojen osalta on kilpailun lisääntyminen ja siten hankintojen houkuttelevuus ja markkinaystävällisyys.

OAJ ottaa kantaa valmisteilla olevaan uudistukseen, sillä toteutuessaan sillä tulee olemaan vaikutuksia kotoutumiskoulutuksen ja mahdollisesti myös luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen järjestämiseen sekä TE-alueiden toimintaan kotoutumiskoulutuksen tuottamisessa.

TE- uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen seurauksena kuntien vastuu kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä kasvoi. Kunta voi sopia TE-alueen kanssa kotoutumiskoulutuksen järjestämisvastuun siirtymisestä TE-alueelle myös työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien osalta. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti kunta tai vastuukuntamallilla toteutettu TE-alue on voinut vuoden 2025 alusta käyttää kotokoulutuksen tuottamiseen omaa oppilaitostaan, sidosyksikkönään toimivaa oppilaitosta tai kuntayhtymää. Aikaisemmin TE-alueet ovat olleet pakotettuja kilpailuttamaan koulutuksen järjestämisen, mikä on johtanut laadun heikkenemiseen ja yhteiskunnan varojen valumiseen yrityksille, joilla ei ole ollut samoja edellytyksiä laadukkaan koulutuksen järjestämiseksi kuin oppilaitoksilla.

2 Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

OAJ pitää huolestuttavana esitystä, jossa mahdollisuutta käyttää sidosyksikköä palvelun tuottajana rajattaisiin. Toteutuessaan se johtaisi kotoutumiskoulutuksen alistamista uudelleen laajalle kilpailutukselle. Koulutusrakenteiden tulisi edistää kotoutumista ja kielen oppimista, jotta maahanmuuttotastaisten omaa vastuuta kielen oppimisessa voidaan lisätä, mikä on hallitusohjelman tavoite. Mikäli kotoutumiskoulutusta ei saada sidottua alueen oppilaitosten toimintaan ja siten työllisyyspalveluiden kokonaisuuteen, heikennetään maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia merkittävästi.

11.3.2025

Suuret alueelliset ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat suurelta osin kuntayhtymäpohjaisia, mutta noin 10–15 % alueellisesti merkittävistä koulutuksen järjestäjistä toimii osakeyhtiömallilla ja sidosyksikköroolissa. Näiden toimintaa esitetty lain tiukennus vaikeuttaisi merkittävästi.

Kotoutumiskoulutuksen alalla on useita voittoa tavoittelevia yrityksiä, joiden tarjoama kotoutumiskoulutus on ollut laadultaan välttävää. Hintakilpailussa nämä yritykset ovat laskeneet palvelun hinnan niin alas, etteivät oppilaitokset ole pystyneet kilpailutuksia voittamaan. Tämä johtuu muun muassa kelpoisten opettajien, oppilaitosten tilojen, erityisopetuksen, opinto-ohjauksen, työturvallisuusmääräysten ja opettajien työehtosopimusten kustannuksista. Oppilaitoksilla ei ole todellista mahdollisuutta vastata tarjouskilpailuun, koska sitovia laatuksiteerejä ei ole määritelty lainsäädännössä.

Virallisissa oppilaitoksissa voidaan tarjota laadukasta kotoutumiskoulutusta, arvioida samalla työnhakijoiden tarvitsemat koulutustarpeet ja sopeuttaa toimet alueen työllisyystilanteeseen. Tällä on merkittävät vaikutukset työllisyyspalveluiden ja työllisyyden näkökulmasta. Hyödyt jäävät saamatta, mikäli koulutus toteutetaan oppilaitosten ulkopuolella.

OAJ pitää huolestuttavana kehitystä, jossa koulutusta alistetaan voittoa tavoittelevien yritysten tehtäväksi. Suunnitellusta lainsäädännön tarkennuksesta tulisi jättää koulutusta tarjoavat yksiköt sidosyksikön piiristä pois.

OAJ moittii lisäksi esitystä vaillinaisesta vaikutusten arvioinnista. Vaikutukset koulutuksen järjestämiseen on ohitettu mietinnössä tyystin. Uudistuksen vaikutukset kuntatalouteen ovat myös työryhmän esityksessä puutteelliset. Arvioissa ei ole otettu huomioon kuntien erilaista tilannetta, saati sitä, onko kilpailutettaville palveluille alueilla tosiasiallista tarjontaa. Mikäli uudistus aiheuttaa kunnille lisämenoja eikä pysty toteuttamaan esityksen tavoitetta kustannusten säästöstä, tullaan lisämenot kattamaan kunnan budjetista. Kasvatus ja koulutus ovat kunnan merkittävimmät kustannuserät, joten säästöjen toteutuessa leikkaukset kohdistusivat suurella todennäköisyydelle kasvatukseen ja koulutukseen.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Risto-Matti Alanko
erityisasiantuntija